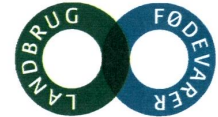

Dato 10. oktober 2012
Side 1 af 8

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Til medlemmerne af Folketingets Miljøudvalg

Til medlemmerne af Folketingets Fødevareudvalg

Landbrug & Fødevarers indspil til den videre vandmiljøindsats – i forlængelse af faktahøringen om vandplanerne i Landstingssalen, mandag den 17. september 2012

Landbrug & Fødevarer vil indledningsvis gerne kvittere for afholdelsen af faktahøringen. De mange gode indlæg og den konstruktive debat på dagen var med til at sætte fokus på, hvordan vandmiljøindsatsen bør tilrettelægges og gennemføres fremover. Det var slående, at der blandt forskere, politikere og interessenter var så stor enighed om, at der er behov for at gøre tingene på en anden måde end hidtil. Nøgleordene var målrettedhed, fokus på miljø og natur frem for reduktionskrav og regulering, løbende og reel inddragelse og kritisk gennemgang af hele det faglige grundlag, der ligger til grund for indsatsen.

Vi har valgt at samle en række helt centrale anbefalinger til det fremadrettede arbejde i dette brev, der således udgør vores indlæg i den debat, som faktahøringen lagde op til. Som vi ser det, er der et stor – og ret akut – behov for at følge op på faktahøringen med konkrete initiativer. En del af disse peger vi på i denne skrivelse, men derudover vil vi opfordre til – om nødvendigt – at afholde en eller flere opfølgende høringer/konferencer i samme regi, hvor der kan blive gået endnu mere i dybden med nogle af de faglige emner, ligesom der kan udarbejdes egentlige anbefalinger til den videre proces vedrørende vandplanerne i Danmark.

Neden for har vi forsøgt at tematisere vores forslag og kommentarer, så de fremstår som konkrete, selvstændige anbefalinger. Desuden vedlægges et notat fra Videncentret for Landbrug, der uddyber en række af kommentarerne.

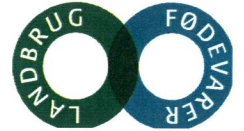
1. Overordnede konsekvensvurderinger skal danne grundlaget for indsatsen

Der er helt grundlæggende et behov for at se vandmiljøindsatsen som en del af en større helhed. Vi står over for mange forskellige udfordringer, og det nytter ikke noget at forsøge at finde separate løsninger på problemerne, helt uden skelen til indvirkningen på de andre felter.

Landbrugsdrift vil altid påvirke omgivelserne i en vis grad. Det samme gælder anden menneskelig aktivitet. Denne forudsætning er det nødvendigt for alle parter at anerkende, før man går videre i overvejelserne om endelige miljømål og indsatsbehov. Ønsker man, at der fortsat skal være et konkurrencedygtigt landbrugserhverv her i landet, med de afledte effekter det har på fx eksport, økonomi og jobskabelse, er det nødvendigt at accep-

Landbrug & Fødevarer er erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien. Med en eksport på over 100 milliarder kroner årligt og med 145.000 beskæftigede repræsenterer vi et af Danmarks vigtigste eksporterhverv.

Ved at nytænke og synliggøre erhvervets bidrag til samfundet sikrer vi vores medlemmer en stærk placering i Danmark og globalt.

tere, at landbrugsdriften vil påvirke bl.a. vandmiljøet. Det er selvfølgelig naturligt og helt rimeligt at have et mål om at nedbringe landbrugets påvirkning af omgivelserne yderligere, men der vil altid ske en påvirkning.

Det betyder, at målene og indsatskravene skal være realistiske, både hvad angår omfang og timing. Desuden er der et udtalt behov for at anvende virkemidler, der ikke hæmmer landbrugsproduktionen, i langt større omfang end hidtil. Dette emne behandles neden for. Endelig er der et uopfyldt behov for at tænke i synergier, så de løsninger, der *samlet set* er mest omkostningseffektive, vælges. Nogle løsninger kan have gavnlig effekt på fx både vandmiljø, biodiversitet og naturværdi (stenrev) – i modsætning til fx krav om efterafgrøder, der i bedste fald har effekt på én faktor.

Sammenfattende er der et stort behov for at gennemføre grundige analyser af konsekvenserne ved at gennemføre vandplanerne; analyser, der – foruden miljøforbedringer og direkte omkostninger – tager højde for bl.a. effekterne på indtjening ifølgeerhvervet, samfundsøkonomien, udviklingsmulighederne og evt. optimeringer i forhold til synergier. Sådanne vurderinger bør være et væsentligt element for beslutningstagerne, når fremtidens indsats skal designes. I arbejdet med vandplanerne siden 2000 har man - trods gentagne opfordringer - forsømt at gennemføre grundige og tilbunds gående konsekvensanalyser, og det har vist sig at være en fejl af dimensioner. I den runde, vi er på vej ind i nu, er det vigtigt at tage ved lære af fortiden.

2. Forbedring af det faglige grundlag for indsatsen

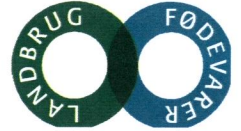
Der er fortsat et meget stort og presserende behov for at få afklaret de mange faglige udeståender i god tid inden næste generation af vandplaner skal ligge klar.

Fastsættelse af indsatsbehov – bedre værktøjer

Når det drejer sig om kystvandene, har fokus indtil videre stort set udelukkende været på landbaseret kvælstof som presfaktor. Natur- og landbrugskommissionen og en stribe forskere har slået fast, at kvælstof er en betydende faktor for tilstanden i kystvandene. De peger imidlertid også på, at andre faktorer kan spille en væsentlig rolle, og at der fremadrettet skal ses på alle relevante variable. En mere differentieret tilgang vil alt andet lige betyde, at de nødvendige forbedringer af miljøtilstanden kan nås med en mindre reduktion af kvælstoftilførslen fra land, hvilket helt naturligt skal fremgå af de justerede vandplaner.

Der er behov for at sikre udvikling af forbedrede, stedsspecifikke modeller og forvaltningsværktøjer, der tager højde for alle betydende faktorer i det enkelte vandområde (fx fosfor, fiskeri, temperaturstigninger, sedimentforhold samt intern og ekstern belastning). Værktøjerne skal inkludere såvel presfaktorer som miljøindikatorer.

I forbindelse med den efterfølgende ibrugtagning af modellerne, er det helt centralt, at der ikke iværksættes indsatser, der ligger ud over modellernes forklaringskraft. Det er oplagt, at der ikke kan nås at blive udviklet helt perfekte modeller inden for den snævre tidsramme (modellerne skal udvikles og verificeres i løbet af 1-1½ år, hvis de skal kunne anvendes ifm. udarbejdelsen af næste generation vandplaner). Hvis det skulle have været muligt, skulle udviklingsarbejdet og evt. supplerende dataindsamling være iværksat for længe siden. Der skal naturligvis tages højde for disse usikkerheder ved modellerne, så man

ikke – igen – kommer til at overvurdere behovet for at sætte ind over for en eller et begrænset antal presfaktorer, som det var tilfældet med det forsimplede ålegræsværktøj.

Den eksterne tilførsel af næringsstoffer fra Østersøen og Nordsøen til de danske farvande overstiger langt den samlede tilførsel fra de danske arealer. I de mere åbne dele af de indre danske farvande betyder det, at reduktioner af den danske tilførsel vil have ringe eller ingen betydning for miljøtilstanden, når det drejer sig om fx kvælstof. I lukkede kystområder, fx i inderfjorde, vil landpåvirkningen i nogle tilfælde være større, men indstrømning af vand med næringsstoffer fra andre lande spiller alligevel ofte en ikke uvæsentlig rolle.

Der er et stort behov for at få denne viden beskrevet nærmere, og efterfølgende skal den indarbejdes i de forbedrede beregningsværktøjer, så en omfattende, men unødvendig og uvirksom indsats ikke sættes i værk. Fokus skal holdes på reelle forbedringsmuligheder i vandmiljøets tilstand, ikke på, om vi gør noget eller ej.

Der skal styr på baseline

Som det tydeligt kom frem ved faktahøringen, er der stor uenighed om den såkaldte baseline, der fortæller, hvor meget kvælstofudledningen allerede vil være reduceret i 2015, før en evt. yderligere indsats som følge af vandplanerne er sat i værk. Størrelsen af baseline er et centralt element, når et evt. indsatsbehov skal gøres op. Hvis vi er nået længere end antaget, skal der reduceres tilsvarende mindre fremover. I følge Videncenteret for Landbrugs beregninger vil det være muligt helt at sløjfe de ineffektive og meget omstridte krav om efterafgrøder og randzoner, da den ønskede kvælstofeffekt allerede er opnået med den eksisterende indsats.

Kortlægning er en forudsætning for målrettet indsats

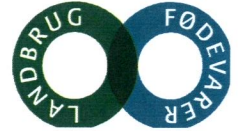
Hvis indsatsen skal være så omkostningseffektiv som muligt, og samtidig påvirke muligheden for fortsat dynamisk landbrugsproduktion mindst muligt i årene fremover, er der behov for at øge viden om en lang række processer i både jord og vand. Det er fx ved flere lejligheder dokumenteret, at en målrettet indsats – fx ændret arealanvendelse på de mest sårbare arealer – kan betyde, at de ønskede resultater kan opnås med restriktioner på langt mindre arealer end ved mere generel regulering, fx etablering af generelle, dyrkningsfri randzoner.

Der er derfor behov for, i tæt forbindelse med udviklingen af nye løsninger, at sikre forskning/udvikling og gennemførelse af den nødvendige, detaljerede kortlægning, der danner selve grundlaget for den optimale, målrettede indsats.

Monitering og opbygning af viden skal opprioriteres

Vandrammedirektivet og vandplanerne lægger op til en langt mere lokal og differentieret indsats. Samtidig er der opstillet specifikke mål for en lang række vandområder. Denne ændrede tilgang i forhold til tidligere, hvor der var få eller ingen individuelle målsætninger og færre individuelle indsatser, stiller andre krav til dataindsamling og dokumentation.

De mange og bindende mål betyder, at der skal overvåges flere steder og på flere biologiske og kemiske parametre. De nye, dyre indsatskrav medfører tilsvarende, at der er et meget stort behov for at godtgøre, at indsatsen er nødvendig og omkostningseffektiv. Samlet set er der behov for en opprioritering af hele overvågningsprogrammet, så den nødvendige viden bliver tilvejebragt. Opprioriteringen kan både betyde behov for flere

målinger og en mere strukturel ændring af overvågningsprogrammet, så monitoringen målrettes behovet (op- og nedjustering, afhængig af det lokale behov).

Endelig vil indførelsen af flere virkemidler i sig selv medføre et løbende behov for målinger og justeringer af indsatsen, både for så vidt angår de nyudviklede løsninger og de allerede anvendte virkemidler.

Der mangler konkret viden om kort- og langtidseffekterne af at forringe vandløbenes vandafledningsevne

I første planperiode iværksætter man en omfattende vandløbsindsats, hvor hovedvirkemidlet er ændret (reduceret eller ophørt) grødeskæring. Det er oplagt, at dette vil få afvandingsmæssige konsekvenser, da mange vandløbs form og dybde er nøje tilpasset drænsystemerne og terrænforholdene. De faktiske konsekvenser er imidlertid ikke kendte, og der er ikke på forhånd gennemført nogen egentlig faglig vurdering af emnet – igen har man hidtil udeladt at foretage de nødvendige konsekvensvurderinger, før indsatsen er dikteret.

I øjeblikket er en konsekvensvurderingsmodel under udarbejdelse. Den vil dog efter alt at dømme ikke være praktisk anvendelig til at fastslå konsekvenserne, bl.a. fordi der mangler ordentlige data for de fleste vandløb, den meget simple model regner på middelværdier, der anvendes mange skøn og antagelser, og effekterne på dræn og af ekstremhændelser næppe kan indgå på en fornuftig måde.

Der foreligger i dag meget få undersøgelser af sammenhængen mellem udbytte og drændybde og konsekvenser på dræn ved at forringe afvandning og dermed flowhastighed i drænrørene.

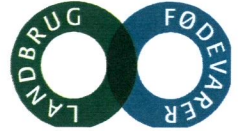
Der er samlet set behov for at få foretaget en grundig og faglig valid vurdering af konsekvenserne på afvandingsforholdene, herunder vurdering af:

- Hvad bliver de umiddelbare konsekvenser på dyrkningen (hvad er tabet i udbytte ved forskellige grader af formindsket afvandingsdybde i jorden)?
- Hvad er effekterne på drænsystemerne – både på kort og lang sigt?
- Hvornår er forringet afvandning særlig kritisk (tidspunkt og varighed)?
- Hvad er minimumskravet til viden, der er nødvendig for at kunne beregne konsekvenserne?

3. Klassifikation og udpegninger af vandløb

Der er behov for at justere hele udpegningsgrundlaget på vandløbsområdet. En række af de vandløb, der indgår i de nuværende vandplaner med indsatsbehov, har ikke et godt grundlæggende potentiale for en god økologisk tilstand. Ofte er der stort set intet fald på vandløbene – og det fald, der måtte være, vil blive mindre, hvis vandløbet får lov til at bugte sig.

Muligheden for at anvende udpegningerne stærkt modificeret og kunstigt vandløb er ikke brugt på den korrekte måde. Fra dansk side har man bevidst udeladt at gøre brug af udpegningerne stærkt modificeret eller kunstigt på baggrund af betydningen for afvandingen af landbrugsarealer. Dette til trods for, at denne mulighed specifikt er nævnt i EU's vejledningsmateriale.

Mange danske vandløb – herunder en stor del af de, der i vandplanerne er beskrevet som havende et indsatsbehov – har meget stor betydning for afvandingen og dermed dyrkningsmulighederne af de omkringliggende landbrugsarealer. I langt de fleste tilfælde er de samme vandløb uden miljøpotentiale, og den foreslåede indsats (ændret grødeskæring) vil desuden ofte kunne have en direkte skadelig effekt på miljøtilstanden, samtidig med, at landbrugsarealerne bliver vandlidende.

Der er derfor behov for et grundlæggende opgør med måden, man betragter vandløb på i Danmark. Der er behov for en erkendelse og anerkendelse af, at nogle vandløb har et stort miljø- og naturpotentiale – og her skal kræfter og midler investeres og den særlige indsats gennemføres - mens andre vandløb i virkelighedens verden er at betragte kulturteknik. I de sidstnævnte skal det primære fokus være vandafledningen, herunder et øget behov for afvandingsevne som følge af klimaforandringer.

En fremtidig revision af vandløbsloven skal sikre denne opdeling mellem natur- og kulturvandløb, så man opnår noget virkeligt godt i de gode vandløb, og den fremtidige dyrkningssikkerhed sikres i områder med kulturtekniske vandløb. Som det er i dag, med lige stor fokus på vandafledning og miljø i alle vandløb, kan situationen ikke optimeres nogen steder.

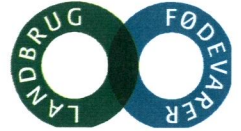
4. Udvikling af dialogværktøjer

I Danmark har dialogen i forbindelse med vandplanernes tilblivelse i praksis været ikke-eksisterende. Nuvel, der har været afholdt en idéfase (hvor der manglede data og beskrivelser at forholde sig til, så der var reelt kun tale om at luften tanker og fremsætte ønsker), der blev nedsat såkaldte vand- og naturråd, men her var der tale om envejskommunikation, og rådene blev i øvrigt hurtigt nedlagt igen uden nærmere forklaring efter ganske få møder, og endelig har planerne været i offentlig høring. Men ægte aktørinddragelse har der ikke været tale. Dette, kombineret med den historisk lukkede proces i forbindelse med fastsættelse af indsatskrav, valg af virkemidler mm., har gjort, at der intet ejerskab er til vandplanerne blandt borgerene, ligesom en stribe af de fejl og mangler, der er opstået undervejs i udarbejdelsen af planerne, kunne være forhindret alene ved at spørge interessenterne.

Erfaringerne tilsiger, at der er behov for at gøre tingene på en helt anden måde. Vi skal derfor kraftigt opfordre til, at man vender blikket mod andre lande – Sverige, Tyskland, England mv. – og lader sig inspirere af deres tilgang. I Sverige opererer man fx med vandråd, hvor myndigheder og stakeholders drøfter indsatsen sammen. Denne model bør man overveje at indføre i Danmark.

Ud over konkrete erfaringer fra andre lande er der gennemført videnskabelige studier, der har set specifikt på denne problemstilling. Resultaterne fra denne forskning bør også inddrages, når den fremadrettede dialog skal på plads.

En oplagt mulighed for at få sikret den rette aktørinddragelse og dialog må naturligt nok være at starte med at invitere alle relevante interessenter, og i fællesskab drøfte den fremtidige arbejdsform.

5. Fagligt center for nye virkemidler

Et af de gennemgående træk ved faktahøringen, i Natur- og Landbrugskommissionens udmeldinger og i mange andre sammenhænge er, at stort set alle peger på behovet for at tage nye virkemidler i anvendelse.

Samtidig må det erkendes, at det kniber med at få de forskellige, lovende løsninger ud over rampen. Argumentet er ofte, at der enten ikke er sat de nødvendige forsøg i gang, eller at der er brug for længere tidsserier af målinger, nye forsøg etc.

Vi har derfor med tilfredshed noteret os, at formanden for Natur- og Landbrugskommissionen klart har slået fast, at på et tidspunkt må man videre fra forsøgsstadiet – så er der viden nok. Naturligvis skal man ikke udbrede anvendelsen af et udokumenteret virkemiddel til alle afkroge af landet, men på den anden side er flere af de nye virkemidler sandsynligvis lige så godt eller bedre beskrevet end dem, de fleste jonglerer med uden forbehold (fx efterafgrøder, randzoner og forskellige tidsfrister for jordbearbejdning).

Der foregår i dag en række forsøgsaktiviteter i forskelligt regi, og der gennemføres eller er gennemført mange spændende projekter i udlandet. Desuden er atter andre ideer endnu kun på tegnebrættet. Vi foreslår, at der etableres et nationalt fagligt center for nye virkemidler, som skal have til opgave at samle, koordinere og kvalitetssikre tilgængelig viden på området. Ud over denne kortlægning af viden, projekter og erfaringer, skal centret komme med anbefalinger til nye udviklingsveje og kunne anbefale virkemidler, der er klar til at blive taget i anvendelse.

Vi anbefaler, at der bliver tale om et center uden mure, dvs. der skal ikke oprettes en fysisk enhed, hvor en medarbejder deler kontor og arbejder fuld tid med at udarbejde analyser. Tanken er snarere, at der etableres et samarbejdsforum, hvor faglige eksperter drøfter tingene og sikrer faglig konsensus og faglig kvalitet af anbefalingerne. Det er vigtigt, at sekretariatsopgaven/tovholderfunktionen forankres et sted, hvor der både er motivation og faglig viden til at håndtere opgaven.

6. Udviklingsprojekter

Der er et stort og endog særdeles akut behov for at få undersøgt en række nye, mulige virkemidler nærmere. Hvis Danmark fortsætter indsatsen med ensidig fokus på kvælstof og med kendte metoder (normsænkning, efterafgrøder etc.), vil det *de facto* betyde, at større landsbrugsarealer ikke længere kan dyrkes, og den danske landbrugsproduktion vil samlet set blive ramt hårdt.

En række interessante projekter på det marine område er allerede gennemført eller er undervejs, fx flere sideløbende projekter vedrørende konstruerede vådområder (minivådområder), styret dræning og multifunktionelle randzoner. Der kan være behov for at fremme og støtte denne indsats yderligere, så det reelt bliver muligt at have nye virkemidler klar i 2015.

Flere andre løsninger, der har overordentlig stort potentiale i nogle områder, er endnu ikke sat i gang. Blandt disse kan fremhæves retablering af stenrev (hvor der ligger detaljerede analyser for dele af Limfjorden helt tilbage fra 2008, men som man alligevel har valgt ikke at arbejde videre med), udsåning/-plantning af ålegræs (her foreligger en del viden

og erfaringer fra både ind- og udland) og storskalaforsøg med muslinge- og tangproduktion.

På andre områder end det marine, fx vandløbene, er der ligeledes et behov for at undersøge flere virkemidler. Der er bl.a. behov for at undersøge effekt og optimal udformning af såkaldte miniådale, hvor vandløbets vandafledningsevne forbedres i situationer med høj vandføring, samtidig med, at de fysiske forhold nede i selve vandløbet fastholdes eller endda forbedres, til gavn for flora og fauna. Desuden er der behov for at få prøvet og dokumenteret metoder til vandløbsvedligeholdelse, der både forbedrer levevilkårene og sikrer en fortsat god afvandingssevne. Det mest anvendte virkemiddel i de nuværende vandplaner – ændret vedligeholdelse (hvilket er nærmere defineret som ophør eller reduktion) – vil kunne få alvorlige konsekvenser for dyrkningen af arealerne, samtidig med, at virkemidlet i vandløb med ringe fald rent faktisk vil forværre den økologiske tilstand.

En række af de interessante virkemidler bør straks undersøges nærmere. Tøves der yderligere, vil der ikke være nye løsninger klar i hverken 2. eller 3. planperiode, til skade for miljøet og med risiko for, at der iværksættes andre, dyre og virkningsløse virkemidler fra det eksisterende og forældede virkemiddelkatalog.

Såfremt der etableres et nationalt center for nye virkemidler, vil en væsentlig opgave være at sikre fremdrift og belyse helt nye, endnu ubeskrevne virkemidler. Men et pilotprojekt med fx stenrev bør uden yderligere ventetid sættes i værk, her er der ingen grund til at vente på, at et center kommer på plads.

7. Etablering af pilotoplände(e)

Vi foreslår, at der meget hurtigt etableres et eller flere forsøgsoplande; geografisk afgrænsede områder, hvor mange af de øvrige forslag nævnt oven for kan afprøves i praksis. Der skal være udstrakt grad af metodefrihed – målet skal være det vigtige, og hele processen skal foregå med tæt og løbende dialog mellem alle interessenter og myndighederne. Nye virkemidler skal afprøves i praksis, og der skal ske en løbende og omfattende overvågning for at sikre tilstrækkelig viden om fordele og udfordringer ved metoderne, ligesom den faktiske effekt på miljøtilstanden skal følges tæt.

Pilotoplandene skal naturligvis følges tæt, og der skal være nogle grundlæggende rammer for forløbet, men der bør være stor grad af frihed til at udvikle metoder, samarbejdsformer mv.

I forbindelse med etableringen af pilotoplandene er det af største vigtighed, at der er ekstraordinær stor opmærksomhed på at sikre dialogstrukturen, så alle forskellige ønsker og mål bliver drøftet på kvalificeret vis. Dette vil sandsynligvis betyde, at denne meget vigtige del af processen kommer til at fylde meget i opstartsfasen i disse oplände. Til gengæld vil erfaringerne herfra kunne overføres til de øvrige samarbejds- og dialogfora rundt omkring i vandoplandene.

Vi mener, at der bør udpeges flere pilotoplande, så forskelle i erhvervsstruktur, miljøudfordringer og grundlæggende faktorer såsom jordbund, hydrologi mv. bliver dækket ind. Det er vores opfattelse, at der er stor interesse i erhvervet til at deltage i sådanne forsøgs- eller "fri"-oplande, så der bliver næppe problemer med at finde egnede områder.

8. Samlet køreplan for indsatsen

På grundlag af samlede konsekvensvurderinger, viden om effekter – herunder forsinkelseffekter, tilgængelig viden om den faktiske tilstand og indsatsbehov etc., er der behov for at udarbejde en realistisk, langsigtet køreplan for hele indsatsen. Køreplanen skal beskrive og sikre udrulning af indsatsen, i takt med at viden er på plads, og i et tempo, der også giver mening i forhold til ændringerne i forhold, der er uden for dansk indflydelse (fx indsatsen i de øvrige lande omkring Østersøen, der har stor betydning for miljøforholdene i mange danske kystområder). Det er fundamentalt, at køreplanen handler om opfyldelse af miljømål, og *ikke* har specifikke reduktionskrav (9.000 t N, 19.000 t N osv.) som de egentlige mål. Sidstnævnte hører de gamle vandmiljøplaner og – desværre – første generation af vandplaner til; fremadrettet skal udgangspunktet være situationen set fra recipientens side.

En afstemt køreplan vil på den ene side sikre, at der er fortsat fokus på fremdrift og reelle forbedringer i miljøtilstanden, og på den anden side sikre, at der hos både interessenter og beslutningstagere hele tiden er et langsigtet og realistisk billede af, hvad der er opnåeligt inden for rimelighedens grænser.

Køreplanen skal naturligvis være dynamisk; når der opnås ny viden, skal planen løbende kunne justeres, både mht. det fagligt og økonomisk betingede ambitionsniveau og de tidsmæssige forventninger.

Det er vigtigt, at der sker en omfattende dialog i forbindelse med udarbejdelsen og de løbende justeringer af køreplanen. På den måde vil der være størst mulig grad af fælles forståelse og ejerskab til opgaven. Hvis detaljerne ikke drøftes frit i et helt åbent forum, er der overhængende risiko for, at der ikke er enighed om og vilje til at sikre den fremdrift og de fremskridt, der skal gavne både miljø og landbrug.

Afrunding

Landbrug & Fødevarer er naturligvis klar til at indgå i det fremtidige arbejde på alle områder. Vi har i flere år plæderet for målrettede tiltag, bedre dialog og inddragelse og et mere holistisk syn på indsatsen, så alle mål, ønsker og interesser sammentænkes bedst muligt. Det er glædeligt, at der nu ser ud til at være opbakning til en sådan fremgangsmåde fra alle sider. Vi stiller os gerne til rådighed, hvis der er behov for nærmere forklaring eller uddybning af vores anbefalinger.

Med venlig hilsen

Niels Peter Nørring

Direktør, Miljø & Energi, Landbrug & Fødevarer